

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Ontwikkeling van bouwlocatie Rijswijk-Zuid

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

17 maart 2010 / rapportnummer 2373-38

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De gemeente Rijswijk heeft het voornemen om de grootschalige bouwlocatie Rijswijk-Zuid te ontwikkelen. Voorzien worden 4.250 woningen, 15 ha (netto) bedrijvigheid en 15 ha (netto) voorzieningen. In het plangebied worden achtereenvolgens drie deelgebieden ontwikkeld: Sion, 't Haantje en TNO/Pasveld. Hiervoor moeten bestemmingplannen worden opgesteld. Dit wordt als eerste voor deelgebied Sion gedaan, de bestemmingsplannen van deelgebieden 't Haantje en TNO/Pasveld volgen in een later stadium. Ten behoeve van het bestemmingsplan voor deelgebied Sion wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Vanwege de samenhang van de drie deelgebieden worden de milieueffecten van de ontwikkeling van het gehele plangebied Rijswijk-Zuid in het MER beschreven. De gemeenteraad van Rijswijk is het bevoegd gezag voor de besluitvorming over het bestemmingsplan. Het college van burgemeester en wethouders is de initiatiefnemer.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval informatie over onderstaande punten moet bevatten.

- Het woon- en leefmilieu binnen het plangebied wordt in grote mate beïnvloed door bestaande activiteiten in en om het plangebied en toekomstige ontwikkelingen in de omgeving van het plangebied.² Deze activiteiten vormen bronnen van luchtverontreiniging, geur, geluid en risico's (externe veiligheid). Van belang is dat het MER:
  - een onderbouwing van de keuze voor het plangebied als woningbouwlocatie geeft;
  - aantoont dat de geplande taakstellingen voor deze transitiezone passen binnen de milieurandvoorwaarden (geluid, luchtkwaliteit, geur, externe veiligheid), welke beperkingen dit vormt en hoe hier rekening mee wordt gehouden;
  - aangeeft wat de mogelijkheden zijn om resterende milieuhinder te mitigeren/compenseren;
  - aangeeft hoe wordt omgegaan met onzekerheden over de toekomstige ontwikkelingen.
- Een vertaling van de ambities met betrekking tot duurzaamheid, energie en de kwaliteit van de leefomgeving in concrete doelstellingen.
- Inzicht in de regionale en lokale opgave voor waterberging en hoe hieraan voldaan wordt.
- Een navolgbare onderbouwing van de gemaakte keuzen ten aanzien van de voorgestelde inrichting en ontsluiting van het plangebied.

Daarnaast acht de Commissie het van belang dat het MER een zelfstandig leesbare samenvatting bevat en voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van duidelijke schaal en legenda.

---

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*. Een overzicht van adviezen en zienswijzen is opgenomen in bijlage 2.

² Zoals genoemd op pagina 13 van de startnotitie (o.a. doortrekken van de A4 bij Schiedam, spoorverdubbeling).

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

Beschrijf in het MER kort de historie, besluitvorming en afwegingen die reeds voor de bouwlocatie Rijswijk-Zuid hebben plaatsgevonden. Maak hierbij ook inzichtelijk op welke nationale, regionale en lokale beleidsnota's de taakstellingen voor woningbouw en bedrijventerreinen zijn gebaseerd en welke doelen ten grondslag liggen aan het voornemen. Onderbouw de doelstellingen op basis van de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan woningen³ en bedrijven. Besteed daarbij ook aandacht aan recente voorspellingen over de markt vraag en de verwachte realisatie van bedrijventerreinen in de regio.

Geef aan op welke gronden de Provincie Zuid Holland haar goedkeuring aan grote delen van het eerder opgestelde bestemmingsplan voor Rijswijk-Zuid heeft onthouden, en hoe deze knelpunten in het onderhavige plan worden opgelost.⁴

De Commissie adviseert om de ambities voor het plangebied, met name voor de kwaliteit van de leefomgeving, duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit en waterberging, te vertalen in doelstellingen. Hierbij wordt geadviseerd zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij het Masterplan Rijswijk-Zuid.

2.2 Beleidskader en te nemen besluit(en)

De startnotitie geeft al een overzicht van het beleidskader op nationaal, provinciaal en lokaal niveau en de te nemen besluiten. Neem dit overzicht over in het MER en geef weer welke randvoorwaarden en uitgangspunten dit aan de het voornemen stelt. Besteed hierbij ook aandacht aan:

- provinciale en lokale plannen met betrekking tot waterbeheer. Het verdient aanbeveling om in het MER aan te sluiten op het Waterhuishoudingsplan van de Provincie Zuid-Holland, het Waterplan Rijswijk en het Waterbeheerplan van het Hoogheemraadschap Delfland. Ook de afspraken met betrekking tot de grondwateronttrekking op het terrein van DSM zijn daarbij van belang;
- nationale plannen met betrekking tot infrastructuur en openbaar vervoer;
- de randvoorwaarden die voortvloeien uit provinciaal milieubeleid, met in het bijzonder het geurbeleid;
- indien van toepassing, de structuurvisie Provincie Zuid-Holland en de daarbij behorende verordening;⁵
- relevant beleid van aangrenzende gemeenten;⁶

---

³ In zienswijze 13 wordt gewezen op het vrijkomen van meerdere grootschalige woningbouwlocaties in de regio Haaglanden tijdens de planperiode van Rijswijk-Zuid.

⁴ Zie ook zienswijze 3.

⁵ De structuurvisie is op dit moment in de ontwerpfase.

⁶ Zie ook zienswijzen 5, 8 en 13.

- de randvoorwaarden die het nationale, provinciale, gemeentelijke en sectorale beleid ten aanzien van klimaatmitigatie en –adaptatie stelt aan het voornemen. De Commissie denkt hierbij speciaal aan de Nationale Adaptatiestrategie “Maak Ruimte voor Klimaat!”.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit betreft de ontwikkeling van bouwlocatie Rijswijk-Zuid. Voorzien worden circa 4.250 woningen, 15 hectare (netto) bedrijventerreinen (7 ha in deelgebied Sion en 8 ha in deelgebied ‘t Haantje) en 15 ha (netto) voorzieningen.

Het plangebied biedt kansen voor de ontwikkeling van groene woon- en werkmilieus en duurzame waterstructuren in stedelijk gebied maar kent ook beperkingen ten aanzien van het ruimtegebruik. Beperkingen worden gevormd door:

- bestaande activiteiten in de nabijheid van en binnen het plangebied, zoals de aanwezigheid van een rioolwaterzuiveringsinstallatie, (rijks)wegen⁷, een spoorlijn en DSM;⁸
- de milieugevolgen van het voornemen zelf (toename verkeersbewegingen, ontwikkeling bedrijventerreinen);
- toekomstige ontwikkelingen⁹ in de omgeving van het plangebied.

Voor de inrichting van het plangebied is van belang dat het MER inzicht geeft in bestaande en (mogelijke) toekomstige beperkingen ten aanzien van ruimtegebruik en dat aannemelijk wordt gemaakt dat de geplande taakstelling past binnen de milieurandvoorwaarden.¹⁰ Hiertoe adviseert de Commissie in het MER inzicht te geven in:

- bestaande belemmeringen en knelpunten in het plangebied ten aanzien van het leefmilieu (luchtkwaliteit, geluid, geur, externe veiligheid en de magneetveldzones) en tot bodem- en waterhuishouding;
- hoe met deze belemmeringen en knelpunten wordt omgegaan;
- het benodigd ruimtebeslag van de bedrijventerreinen (inwaartse zoning) en hoe voorkomen kan worden dat deze bedrijventerreinen de kwaliteit van de leefomgeving ter plaatse van voorziene woningen negatief beïnvloeden (geluid, geur, visuele hinder, verkeersaantrekkende hinder en externe veiligheid);
- de beoogde (woon)kwaliteiten van het plangebied en de mogelijke invloed hierop van (mogelijke) toekomstige ontwikkelingen in de omgeving van het plangebied.

⁷ De A4, de A13 en de prinses Beatrixlaan.

⁸ De Stichting Biomedical Primate Research Centre (BPRC) wijst in zienswijze 4 op de benodigde (en vergunde) milieuruimte voor hun activiteiten. Het gaat hierbij vooral om geur en geluid. In zienswijze 2 (Tennet) wordt gewezen op de aanleg van een ondergrondse 150 kV-kabelverbinding in het noordelijke deel van het plangebied en zienswijze 7 (Gasunie) wijst op de aanwezigheid van aardgastransportleidingen binnen het plangebied.

⁹ Zoals het doortrekken van de A4 bij Schiedam, spoorontwikkeling van de lijn Den Haag – Rotterdam en de ontwikkeling van de Rotterdamse baan (zie ook pagina 13 van de startnotitie).

¹⁰ In de beoordeling van het planMER Regionaal Structuurplan heeft de Commissie aangegeven dat bij de uitwerking van de transformatiegebieden op lokaal niveau zal moeten blijken of deze daadwerkelijk passen binnen de (milieu-)randvoorwaarden of dat hierbij knelpunten optreden. Het volledige toetsingsadvies Regionaal Structuurplan/Regionale Nota Mobiliteit Haaglanden, d.d. 15 februari 2008, rapportnummer 1819-108, van de Commissie voor de m.e.r. is te vinden op www.commissiemer.nl.

In het Masterplan wordt duidelijk dat er drie groepen ambities en daaraan gerelateerde maatregelen zijn: Basisplan, Basisplan+ (extra lokale ambities) en Basisplan++ (extra regionale ambities). De Commissie adviseert bij de ontwikkeling van de inrichtingsvarianten én bij de interpretatie van de referentiesituatie(s) aansluiting te zoeken bij het masterplan. Geef daarbij ook aan op welke wijze de mobiliteit (ontsluiting, bereikbaarheid, fiets- en wandelroutes) en leefbaarheid in de stad (bijvoorbeeld kansen voor water en groen) een rol spelen bij de te ontwikkelen inrichtingsvarianten.

3.2 Alternatieven/inrichtingsvarianten

Het MER moet het mogelijk maken een onderbouwde keuze voor een alternatief/inrichtingsvariant te maken. Het MER heeft betrekking op alle deelgebieden, dus ook op de deelgebieden 't Haantje en TNO/Pasgeld, waarvoor pas later een bestemmingsplan wordt uitgewerkt. Het detailniveau van de alternatieven kan daarom per deelgebied verschillen.

De startnotitie stelt dat de mogelijkheden om binnen het plangebied alternatieven te ontwikkelen, beperkt zijn. Voor het deelgebied Sion zou alleen de ontsluiting en de situering van het bedrijventerrein nog kunnen variëren. Onderbouw in het MER dat geen andere inrichting van het plan mogelijk is, met name voor andere locaties van woningbouw, bedrijventerreinen en centrale voorzieningen¹¹. Onderbouw ook dat de aantallen woningen en bedrijvenlocaties te realiseren zijn binnen de milieuraandvoorwaarden en doelen ten aanzien van de kwaliteit van het gebied.

Vanwege de bestaande of toekomstige milieubeperkingen én de uitkomsten van de analyse van effecten, kan het toch wenselijk blijken om alternatieven te onderzoeken voor de locatie(s) van centrale voorzieningen, woningen of andere gevoelige functies en/of voor aantallen woningen. Beschrijf dan in het MER mogelijke (inrichtings)alternatieven voor de locaties van woningbouw, bedrijventerreinen en centrale voorzieningen, en betrek daarbij ook een eventueel kleiner aantal woningen.

Omschrijf hoe de bufferfunctie tussen bestaande bedrijvigheid en wonen wordt geborgd indien niet de volle 15 ha (20 ha bruto) voor bedrijfsdoeleinden ingericht wordt.

In de startnotitie wordt gerefereerd aan een 'voorkeursalternatief' maar dat krijgt in de startnotitie geen verdere toelichting. Leg in het MER uit hoe het voorkeursalternatief tot stand komt.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

De Commissie adviseert om in het mma:

---

¹¹ In het Masterplan worden twee basisscholen, kinderopvang, buurtwerk, eerstelijnsgezondheidszorg en detailhandel genoemd.

- de kwaliteit van de leefomgeving te maximaliseren. Dit kan worden bereikt door de situering van woningen, voorzieningen en bedrijven zo te kiezen, dat de gezondheidseffecten van geluidsbelasting, luchtkwaliteit en geurbelasting, en de risico's geminimaliseerd zijn en de positieve aspecten van de leefomgeving te maximaliseren (zoals beschikbaar en toegankelijk openbaar groen en veilige, aantrekkelijke fietsroutes);
- het energiegebruik te minimaliseren, bijvoorbeeld door uit te gaan van de principes van passief bouwen waarbij vooral de oriëntatie van de woningen, onderlinge afscherming en de energie-infrastructuur voor de inrichting van het gebied van invloed kan zijn.

3.4 Referentie

De referentie is de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten. Ten aanzien van nieuwe activiteiten beschrijft de startnotitie twee referentiesituaties. Ervan uitgaand dat onderstaande situaties worden bedoeld, kunnen deze conform de startnotitie worden uitgewerkt.¹²

1. Maatregelen in de omgeving van het plangebied waarover bestuurlijk besloten is. Presenteer hiervan een duidelijk overzicht.
2. Maatregelen in de omgeving van het plangebied waarvoor bestuurlijke intenties bestaan en die van grote invloed op de kwaliteit van het plangebied kunnen zijn, maar waarover nog besloten moet worden, zoals de aansluitingen op A4 en A13, doortrekken van de A4 bij Schiedam en verdubbeling van de spoorlijn binnen het plangebied. De vraag hierbij is vooral om na te gaan in hoeverre deze externe ontwikkelingen leiden tot een andere ontsluiting van het gebied en tot extra milieubeperkingen voor de inrichting van het gebied, met name de locatie van gevoelige functies. Presenteer een helder overzicht van deze tweede referentie, waarbij ook een verband wordt gelegd met het Basis++ pakket uit het Masterplan.

4. BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

De startnotitie geeft al een goede aanzet voor de beschrijving van de bestaande milieusituatie en de milieugevolgen van het voornemen. Het plangebied zal gefaseerd, per deelgebied, worden ontwikkeld. Maak bij de beschrijving van de milieueffecten ook dit onderscheid. De Commissie wijst erop dat de milieueffecten voor de gehele ontwikkeling van het gebied moeten worden beschreven. Hierdoor kan het benodigde detailniveau en de tijdshorizon¹³ per deelgebied verschillen. Bij de effecten dienen ook gevolgen van het plan voor aangrenzende gebieden, ook in andere gemeenten, in kaart te worden gebracht.

Maak ook onderscheid in aanleg- en gebruikfase. Houd, indien van toepassing, rekening met de milieueffecten van (nog) bestaande en ontwikkelde acti-

¹² Zie ook zienswijzen 2, 3, 4, 6, 8 en 13 waarin op verschillende ontwikkelingen wordt gewezen.

¹³ Hierbij dient rekening gehouden te worden met de planperiode van het laatste plan (deelgebied 't Haantje).

viteiten (bijvoorbeeld milieucontouren van de voorziene bedrijventerreinen, invloedssfeer TNO¹⁴).

4.2 Verkeer en vervoer

Besteed aandacht aan de ontsluiting van het plangebied en de benodigde aanpassingen/voorzieningen binnen het plangebied.¹⁵ Breng ook de effecten op het verkeerssysteem in de omgeving van het plangebied in kaart. Dit geldt met name voor de rijkswegen A4 en A13 en verbindingswegen richting Delft, Rijswijk en Den Haag.¹⁶

Het plan streeft naar een groot aandeel fiets en OV. Geef in het MER aan hoe dit wordt gerealiseerd en wat dit betekent voor de inrichting van het plangebied.

4.3 Woon- en leefmilieu

4.3.1 Lucht

Om de alternatieven onderling en met de referentiesituaties te kunnen vergelijken, is het noodzakelijk om de effecten van de planontwikkeling op de luchtkwaliteit van fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en NO₂ te beschrijven, ook onder de grenswaarden.¹⁷ Daarbij kan gebruik worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007 voor deelgebied Sion. Eenvoudiger berekeningen volstaan voor de andere deelgebieden en wanneer hiermee keuzes tussen alternatieven en conclusies voldoende onderbouwd kunnen worden.

Beschrijf de luchtkwaliteit (PM₁₀, PM_{2,5} en NO₂) op de planlocatie ten gevolge van verkeer op de A4, de A13 en de Prinses Beatrixlaan, bedrijvigheid in de omgeving (met name DSM) en van vaarverkeer op de Vliet. Presenteer de resultaten van de berekeningen middels contourenkaarten in 5 µg/m³ klassen¹⁸ en geef de hoeveelheid en ligging aan van de voorziene woningen en andere gevoelige bestemmingen en voorzieningen.

NSL

Het initiatief maakt, als 'in betekenende mate'-project, deel uit van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).¹⁹ De Commissie merkt op dat het onderhavige project gewijzigd lijkt ten opzichte van het project dat in het NSL is opgenomen.²⁰ Maak aannemelijk dat het project past binnen, of in ieder geval niet in strijd is met het NSL.²¹ Geef aan hoe de wijziging via de meldingsprocedure (artikel 5.12, twaalfde lid) is uitgewerkt. Geef aan hoe het

---

¹⁴ De startnotitie gaat uit van de verhuizing van TNO uiterlijk 2015, tot die tijd moet rekening worden gehouden met de milieuhinder van dit bedrijf.

¹⁵ Inclusief de ontsluiting van woonwijken en bedrijventerreinen.

¹⁶ Zie ook zienswijzen 8 en 13 waarin wordt gewezen op mogelijke effecten op de (verbinding)wegen richting Rijswijk, Den Haag en Delft.

¹⁷ Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

¹⁸ Gebruik hiervoor lagere klassenbreedtes (bijvoorbeeld 1,0 µg/m³), indien klassenbreedtes van 5,0 µg/m³ onvoldoende onderscheidend zijn.

¹⁹ IBM Projectnummer 1451.

²⁰ NSL Projectnummer 1451 omvat de deelgebieden Sion en 't Haantje met 15 hectare bedrijventerrein en 3500 woningen. Het onderhavige project beslaat naast Sion en 't Haantje ook deelgebied TNO/Pasveld en in totaal wordt 15 hectare (netto uitgeefbaar) bedrijventerrein en 4.250 woningen voorzien.

²¹ Vergelijk daarvoor de projectgegevens (= projectkenmerken en de daarbij horende luchtkwaliteitseffecten) in het besluit met de projectgegevens zoals opgenomen in het NSL.

project in het NSL is verwerkt (welke maatregelen), van welke ontsluiting(en) hierbij is uitgegaan en wat de gevolgen hiervoor zijn van het huidige plan. In het NSL staat opgemerkt dat er geen effecten zijn voor 2010 en 2015 (nog geen planrealisatie): ga in op de verwachte effecten voor 2020 (na realisatie) en 2030 (na realisatie totale plangebied).

4.3.2 Geluid

Presenteer de huidige en toekomstige geluidscontouren (L_{den} en indien beschikbaar L_{night}) rondom de spoorlijn, de A4, de A13 (voor zover relevant) en de Prinses Beatrixlaan in 5dB-klassen en de vergunde geluidscontouren van (industriële) activiteiten (zoals DSM en de stichting Biomedical Primate Research Centre (BPRC)) op kaart. Geef op deze kaarten ook de ligging aan van (voorzien) woningen en andere gevoelige bestemmingen en voorzieningen. Beschrijf het effect van de planontwikkeling op deze geluidsbelasting. Ga ook in op de geluidsbelasting van (nieuwe) ontsluitingswegen en langs aansluitende wegen direct buiten het plangebied voor zover relevant. Geef inzicht in de geluidsbelasting op alle woningen langs lokale wegen (bestaand of nieuw), ook bij geringe toename. De wijzigingen in het gebied zijn zo groot, dat duidelijk inzicht moet ontstaan in het aantal geluidsbelaste woningen per geluids-klasse.

Ga ook uit van de bestaande geluidscontour rondom het DSM terrein en geeft aan voor hoeveel woningen de MTG (Maximaal Toelaatbare Gevelbelasting) wordt overschreden of welke bron/overdrachtmaatregelen mogelijk zouden zijn.

4.3.3 Geur

Geurbronnen die de kwaliteit van het plangebied beïnvloeden worden gevormd door de rioolwaterzuivering, DSM en mogelijk BPRC. Presenteer de vergunde geurcontouren van 3 ge/m^3 (P98) op een kaart. Ook onder deze geurconcentratie kan geur worden waargenomen en kan hinder ontstaan. Presenteer daarom ook de geurcontouren van 1 ge/m^3 . Geef aan of, en in hoeverre, geurcontouren van toekomstige bedrijven op de bedrijventerreinen buiten de grenzen van de betreffende terreinen kunnen liggen. Geef op deze kaart de ligging van voorzienene woningen en andere gevoelige bestemmingen en voorzieningen aan.

4.3.4 Externe veiligheid

Ga in op de externe veiligheidsaspecten van vervoer over de weg, vaarwegen, het spoor en eventuele buisleidingen, indien relevant middels contouren voor het Plaatsgebonden Risico (PR-contouren 10^{-6} , 10^{-7} en 10^{-8}). Beoordeel de invloed op het groepsrisico indien woningen of kwetsbare voorzieningen binnen het invloedsgebied van een transport-as worden geprojecteerd.

Geef de bestaande contouren van DSM aan op kaart (PR 10^{-6} , 10^{-7} en 10^{-8}). Ga in op mogelijke sanering en de mogelijke toekomstige ontwikkelingen bij DSM. Beoordeel welke woningen, bedrijvigheid en voorzieningen binnen het invloedsgebied van de DSM komen te liggen en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn op het groepsrisico. Neem deze aspecten ook mee in de beoordeling van de leefkwaliteit en de gezondheid. Geef aan welke maatregelen of alternatieven mogelijk zijn om het groepsrisico zo laag mogelijk te houden.

4.4 Gezondheid

De gezondheidseffecten zijn van belang voor de (toekomstige) bewoners van het gebied. Voor het plangebied is vooral de (cumulatie van de) invloedssfeer van bestaande en (mogelijk toekomstige) activiteiten van belang. Het gaat hier om luchtkwaliteit, geur, geluid en externe veiligheid.

Geef op basis van de in §4.3.1. t/m §4.3.4 gepresenteerde topografische kaarten aan hoeveel woningen en andere gevoelige bestemmingen binnen de diverse contouren voor NO₂, PM₁₀, geluid, geur en Plaatsgebonden Risico voorzien zijn. Bereken voor geluid het aantal ernstig gehinderden en ernstig slaapverstoorden door gebruik te maken van de voor het Europese geluidbeleid best geschikt geachte en geaccepteerde dosis-effectrelaties.

Combineer de (hoogste contouren van de) kaarten voor lucht, geluid, geur en risico's in de huidige situatie en in de referentiesituatie en geef aan hoeveel woningen voorzien zijn in gebieden waar de knelpunten zitten met een gecombineerde hoge belasting voor lucht, geluid, geur en/of risico's leefbaarheid. Geef aan wat de mogelijkheden zijn om de omvang van de blootstelling en daarmee de gezondheidseffecten te minimaliseren.

In het noordelijke deel van het plangebied komt ondergronds een 150 kilovolt (kV) kabel te liggen. Beschrijf voor alle alternatieven of er gevoelige bestemmingen zoals woningen, scholen, kindercentra of kinderspeelplaatsen voorzien zijn binnen de 0,4 microtesla zone.

Naast de negatieve gezondheidseffecten kan de inrichting van het plangebied ook de gezondheid van de toekomstige bewoners bevorderen.²² Geef aan in hoeverre deze aspecten in het plan bijdragen aan de gezondheid van de bewoners.

4.5 Bodem en water

Beschrijf in het MER de bodemopbouw en geef aan welke ingrepen in de bodem nodig zijn om het gebied geschikt te maken voor de bouw van woningen en de aanleg van wegen. Geef aan hoeveel grondverzet daarbij nodig is, en of de grondbalans gesloten zal zijn. Beschrijf de huidige bodemkwaliteit in het plangebied, en het voorkomen van bodemverontreinigingen en eventuele behandeling hiervan.

Beschrijf het huidige (grond)watersysteem in het plangebied en de veranderingen die daarin zullen optreden als gevolg van het voornemen. Geef daarbij ook aan in hoeverre er in het gebied knelpunten voorkomen met betrekking tot het kwantitatieve en kwalitatieve waterbeheer en hoe daar bij de realisatie van het voornemen op kan worden ingespeeld. Voor de bouw van woningen zal een bepaalde drooglegging moeten worden gerealiseerd. Geef aan hoe dit gerealiseerd gaat worden door middel van grondophoging en/of verlaging van grondwaterstanden. Door de toenemende verharding in het plangebied (daken, wegen) en mogelijk ook door afkoppeling van hemelwater zal er in het gebied extra opvang van water gerealiseerd moeten worden. Beschrijf in het MER, in aanvulling op de reeds in de startnotitie aangegeven wateropgave,

---

²² Bijvoorbeeld door de groen- en waterstructuur in het plangebied, de mogelijkheden voor beweging en sport door bijvoorbeeld fiets- en wandelroutes, speelplaatsen en recreatiemogelijkheden, sociale- en verkeersveiligheid en de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van openbaar vervoer en voorzieningen.

wat de effecten van het voornemen zijn op de waterafvoer en op de waterbergingsopgave in de drie deelgebieden, dat is dus na realisatie van de woonwijk en het bedrijventerrein.

Beschrijf in het MER ook de effecten van de grondwaterwinning bij DSM op het grondwatersysteem binnen het plangebied, met name als deze winning geleidelijk zal worden verminderd en ter compensatie elders nieuwe onttrekkingsputten worden geplaatst buiten het DSM-terrein, mogelijk ook in het plangebied.

Geef aan welke mogelijkheden er zijn voor koude/warmte opslag in de ondergrond, en in geval dit wordt toegepast, welke effecten dat zal hebben op het grondwatersysteem.

In de startnotitie is reeds aangegeven dat de kwaliteit van het oppervlaktewater negatief beïnvloed is door de aanwezigheid van glastuinbouw. Geef in het MER een kwantitatieve beschrijving van de huidige kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater en geef aan welke effecten het voornemen daarop zal hebben.

4.6 Natuur

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben op de natuur. Werk dit aspect conform de startnotitie uit. Hierbij is van belang dat ook inzichtelijk is welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.²³ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

Besteed ook aandacht aan de ecologische functies van en relaties tussen de Zwethzone, bestaande parken en nieuw te ontwikkelen groenzones.

4.7 Landschap en cultuurhistorie

Geef in het MER een overzicht van de cultuurhistorische waarden in het plangebied. Geef duidelijk aan wat het effect van de verschillende alternatieven/varianten is op aanwezige cultuurhistorische waarden.²⁴ Besteed daarbij specifiek aandacht aan de mogelijk aanwezige restanten van het voormalige klooster Sion die van cultuurhistorische waarde kunnen zijn.²⁵

---

²³ Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn-/ bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

²⁴ In zienswijze 11 wordt gewezen op mogelijke trefkans van niet bekende archeologische vindplaatsen.

²⁵ In zienswijze 1 wordt, naast aandacht voor de waterstructuur, ook gewezen op nog aanwezige restanten van de historische bebouwing.

4.8 Duurzaamheid/Energie/Klimaat

Ga in op de nulmeting DPL (Duurzaamheidsprofiel op Locatie) op basis van het Masterplan en mogelijke maatregelen bij de inrichting van het plangebied om dit niveau te verhogen. Ga in op keuzes voor duurzaamheid, energiebesparing en CO₂ reductie die invloed kunnen hebben op de planinrichting door hun ruimtebeslag. Onderzoek innovatieve technieken die ingezet kunnen worden. Ga in op mogelijkheden voor nuttig gebruik van restwarmte van omliggende bedrijvigheid of aansluiting op het bestaande warmtenet.²⁶

Geef in het MER aan op welke wijze bij de ruimtelijke inrichting van het plangebied wordt ingespeeld op de toekomstige klimaatverandering. De Nationale Adaptatiestrategie “Maak Ruimte voor Klimaat!”²⁷ geeft handvatten voor risicobeheersing en voor adaptatiemaatregelen om ruimtelijke plannen bestendig te maken voor de klimaatverandering op lange termijn. Daarbij wordt tot 100 jaar vooruit gekeken. Vanaf 2015 moet aanpassing aan klimaatverandering een integraal onderdeel zijn van beleid.

Bij de inrichting van stedelijke gebieden kan daarbij worden gedacht aan o.a.:

- reserveren van ruimte voor water voor het vasthouden/bergen van water in perioden van extreme neerslag en voor gecontroleerd afvoeren van water;
- aanpassen van het rioolstelsel voor de afvoer van extreme neerslaghoeveelheden;
- de kans op overstromingen klein houden en schade in geval van een overstroming zoveel mogelijk beperken, bijvoorbeeld door compartimentering van bepaalde dijkringen en stedelijke gebieden;
- waarborgen van het leefmilieu door ruimtelijke inrichting en ontwerp van gebouwen, het voorkomen van hitte-eilanden, en het creëren van schaduwplekken, parken en groengebieden.

5. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen ‘vergelijking van alternatieven’, ‘leemten in milieu-informatie’ en ‘samenvatting van het MER’ heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

---

²⁶ In verschillende zienswijzen (1, 8 en 10) wordt aandacht gevraagd voor mogelijkheden voor duurzame ontwikkeling.

²⁷ Goedgekeurd door het kabinet op 2 november 2007.

BIJLAGE 1: Projectgegevens richtlijnenfase besluit-m.e.r.

Initiatiefnemer: college van burgemeester en wethouders Rijswijk

Bevoegd gezag: gemeenteraad Rijswijk

Besluit: vaststellen bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C11.1

Activiteit: ontwikkelen van een bouwlocatie. Voorzien zijn circa 4250 woningen (130 ha bruto) en 20 hectare (bruto) bedrijventerrein. In het plangebied worden achtereenvolgens drie deelgebieden ontwikkeld: Sion, 't Haantje en TNO/Pasgeld

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant: 14 januari 2010
ter inzage legging startnotitie: 15 januari 2010 tot en met 25 februari 2010
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 18 januari 2010
richtlijnenadvies uitgebracht: 17 maart 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. T.B.J. Bremer

ir. T. Fast

dr.ir. J. Hoeks

drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)

dr. M.J.F. van Pelt

drs. F.H. van der Wind (werkgroepsecretaris)

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie en relevante omstandigheden legt de Commissie in de meeste gevallen een locatiebezoek af.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie m.e.r. Rijswijk-Zuid, gemeente Rijswijk, 8 december 2009

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Historische vereniging Rijswijk, Rijswijk
2. TenneT TSO B.V., Arnhem
3. Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Rotterdam
4. Stichting Biomedical Primate Research Centre, Rijswijk
5. Gemeente Midden-Delfland, Schipluiden
6. Prorail, Rotterdam
7. Nederlandse Gasunie, Groningen
8. Gemeente Delft, Delft
9. Hoogheemraadschap van Delfland, Delft
10. Eneco Warmte B.V., Rotterdam
11. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort
12. Veiligheidsregio Haaglanden, Den Haag
13. Gemeente Den Haag, Den Haag

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Ontwikkeling van bouwlocatie Rijswijk-Zuid

De gemeente Rijswijk heeft het voornemen om de grootschalige bouwlocatie Rijswijk-Zuid te ontwikkelen. Voorzien worden 4.250 woningen en 15 ha bedrijventerrein. Achtereenvolgens worden drie deelgebieden ontwikkeld: Sion, 't Haantje en TNO/Pasveld. Ten behoeve van de wijziging van het eerste bestemmingsplan (deelgebied Sion) wordt een milieueffectrapport (MER) voor het gehele plangebied opgesteld. De gemeenteraad van Rijswijk is het bevoegd gezag voor de besluitvorming over het bestemmingsplan. Het college van burgemeester en wethouders is de initiatiefnemer.

ISBN: 978-90-421-2989-4

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

